

MYKOLOGICKÉ LISTY

87

Časopis
České vědecké společnosti pro mykologii
Praha 2004
ISSN 1213-5887

OBSAH

Kotlaba F. a Pouzar Z.: Nápadná časně jarní lupenatá houba penízovka jarní – <i>Collybia verna</i>	1
Holec J. a Beran M.: Seznam druhů hub na doplnění vyhlášky o zvláště chráněných druzích organizmů	4
Tichý H.: Příspěvek k poznání mykoflóry chráněných území. Přírodní památka „V hlubokém“ u Peruce, okr. Louny	14
Černý K., Švecová A., Gregorová B. a Holub V.: Vybrané mikroskopické a dřevokazné houby zjištěné oddělením dendrologie a památných stromů AOPK ČR na území ČR v letech 2000-2002. II. Nálezy mimo chráněná území	18
Kotlaba F.: Odešel mykolog Zdeněk Kluzák (1926-2003)	24
Recenze (J. Chalupský)	26
Zprávy o akcích (M. Tůmová a M. Šilhánová, J. Holec, J. Klán, V. Antonín a A. Vágnér)	28
Zprávy z výboru ČVSM (J. Holec)	31
Oznámení o konání valné hromady ČVSM	33

Fotografie na přední straně:

Penízovka jarní - *Collybia verna* Ryman. Radotínské údolí u Prahy, jižně od Taslarova (Rutického) mlýna, na tlející větvi javoru kleny, 5.4.2003 sbíral a fotografoval F. Kotlaba.

(K článku na str. 1)

Pavučinec náramkovcový - *Cortinarius praestans* (Cord.) Gillet
Foto V. Antonín (Mokrá u Brna, PR Údolí Řičky, 4. X. 2001)

(Fotografie k článku na str. 4)

STUDIUM HUB ROSTOUCÍCH U NÁS

NÁPADNÁ ČASNĚ JARNÍ LUPENATÁ HOUBA PENÍZOVKA JARNÍ - COLLYBIA VERNA

František K o t l a b a a Zdeněk P o u z a r

Výlučně časně jarních lupenatých hub, které v jiné roční době než brzy zjara nerostou, je u nás velmi málo; patří k nim zejména penízovky rostoucí na smrkových a borových šiškách (druhy rodu *Strobilurus*), ale také u nás velmi vzácná penízovka jarní - *Collybia verna* Ryman.

Popis penízovky jarní podle našich sběrů.

Klobouky jsou 2-3,8 cm široké, v mládí ploše polokulovitě, pak nízcí sklenuté, na povrchu zcela hladké a poněkud nerovné, u některých plodnic s lehce naznačeným tupým hrbolem, na okraji zprvu lehce podehnuté, později jen slabě skloněné, za vlhka sytě hnědé s lehkým červenavým nádechem (tmavě kaštanové), po oschnutí světlejší, až tmavě okrové. Lupeny jsou od třeně odsedlé, přirostlé až nejhořejší částí šířky lupenů, narezle okrové nebo načervenalé bledě hnědavé, oschlé světle okrové, dosti řídké, břichaté, s četnými kratšími lupínky. Třeň je válcovitý, 1,2-3 cm dlouhý a 3-10 mm široký, světle rezavohnědý, za sucha až bělookrový, jemně bělavě ojiněný, hladký, naspodu v místě přirůstání ke dřevu hlízkovitě ztlustělý a nápadně narůžověle okrově až růžově plstnatý, uvnitř vláknitý, úzce dutý. Vůně příjemně houbová, velmi lehce nasládlá (připomíná trochu vůni outkovky vonné nebo anýzovníku vonného), chuť dřevově nakyslá, téměř nepříjemná. Roste jednotlivě i v menších trsech. - V pokožce klobouku jsou zčásti inkrustované, 4-8 μm široké hyfy, které se na konci rozšiřují až na 12 μm ; místy mají tupé, laločnaté výrůstky a pak s nimi hyfa dosahuje 16-20 μm šířky. Hyfy plsti na bázi třeně jsou lehce tlustostěnné, válcovité, velmi slabě amyloidní, s přezkami, 3-5 μm široké; na nich se nacházejí jemné, silně amyloidní inkrustace v podobě okrouhlých nebo protáhlých zrníček. Bazidie jsou tenkostěnné, s přezkou na bázi, nahoře výrazně kyjovitě rozšířené, nejčastěji 28 x 7 μm velké. Výtrusy jsou bezbarvé, tenkostěnné, hladké, krátce elipsoidní, na hřbetní straně silně vypouklé, s výrazným šikmým apikulem, neamyloidní, nedextrinoidní, 6,5-8 x 3,5-5 μm .

Ačkoliv by se podle frekventovaného a obyčejného druhového jména mohlo zdát, že se penízovka jarní vyskytuje často, opak je pravdou: jedná se vskutku o mimořádně vzácnou houbu, neboť byla od nás dosud známa pouze z jediné lokality na Mo-

ravě (Brno-Líšeň, údolí Řičky, 6.III.1994 leg. A. Nový - viz Antonín et Noordeloos 1997).

Druhému z nás se před 3 lety podařilo zjistit první lokalitu penízovky jarní v Čechách (druhou pro ČR), kde roste pravidelně. Je to překvapivě v oblasti Velké Prahy ("plné mykologů" a mykologicky nejlépe probádané!) v přírodní rezervaci Radotínské údolí (v CHKO Český kras, při její severovýchodní hranici), a to nad pravým břehem Radotínského potoka, blízko dna údolí naproti Taslarovu (Rutickému) mlýnu, v části zvané Kopaninský les naproti Zadní Kopanině (jižně od mlýna) ve vyústění úzké strže, v nadmořské výšce asi 270 m. Porost tvoří suťový listnatý les, v němž jsou zastoupeny hlavně javory (*Acer campestre*, *A. platanoides*, *A. pseudoplatanus*), habr obecný (*Carpinus betulus*), lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jilm (*Ulmus* sp.), poblíž i smrk ztepilý (*Picea abies*) a z keřů bez černý (*Sambucus nigra*) a líska obecná (*Corylus avellana*).

Plodnice druhu *Collybia verna* tam vyrůstají v listí z opadaných, tlejících větví a z úlomků dřeva výhradně - jak jsme dodatečně zjistili - javoru klenu (*Acer pseudo-platanus*). Pokud jde o dobu růstu plodnic, naše nálezy z let 2001-2003 spadají do časně jarního období, konkrétně od 13.3. do 5.4.; to v podstatě souhlasí s dobou výskytu penízovky jarní ve švýcarské Juře - tam ovšem v nadmořské výšce kolem 1200 m a v okolí tajícího sněhu (5.3.-30.4. - viz Luthi et Plomb 1968); ve Švédsku vzhledem k značně severnější poloze a chladnějšmu klimatu roste někdy i v měsíci květnu (Ryman 1978).

Přehled našich dosavadních sběrů *Collybia verna* z lokality v Radotínském údolí: 1. Ad fragmenta ligni in foliis iac. *Carpini betuli*, *Aceris pseudoplatanoidis* et *Tiliae platyphyllos*, 19.III.2001, leg. et det. Z. Pouzar (PRM 894549 - mnoho plodnic). - 2. *Acer pseudoplatanus* - ad ramulum putr., 13.III.2002 leg. et det. F. Kotlaba (PRM 896375 - jedna plodnice). - 3. *Acer pseudoplatanus* - ad ramum putridum, 5.IV.2003 leg. et det. F. Kotlaba (PRM 900907 - více plodnic).

Pokud jde o nomenklatoricko-taxonomickou stránku penízovky jarní, uvádíme ji ve starším, širokém pojetí rodu *Collybia* (Fr.) Staude, avšak v moderním třídění patří evidentně do užšího rodu *Gymnopus* Murrill. Druh byl poprvé popsán - na tak význačnou houbu poměrně pozdě - až roku 1968 švýcarskými mykology R. Luthim a G. Plombem jako *Marasmius nivalis*; protože však tyto autoři neuvedli konkrétní holotyp, jimi použité jméno pro tuto houbu je z nomenklatorického hlediska neplatné (na což nás upozornil dr. V. Antonín), stejně jako převedení do rodu *Collybia*, které provedl Moser (1978), i pozdější převedení do rodu *Gymnopus* (viz Antonín, Halling et Noordeloos 1997). Platně byl tento časně jarní druh popsán roku 1978 S. Rymanem jako *Collybia verna* (Ryman 1978) a do rodu *Gymnopus*, kam z hlediska užšího pojetí rodů nepochybně patří, nebyl podle našich vědomostí zatím nikým přeřazen.

Penízovka jarní (*Collybia verna*) je celkově velmi vzácná houba, neboť je zatím známa pouze ze Švédska, Německa, Rakouska, Švýcarska, České republiky a Francie (Antonín et Noordeloos 1997, Breitenbach et Kränzlin 1980, Luthi et Plomb 1968, Krieglsteiner 1980, 1991, Moreau 1998, Ryman 1978), všude však většinou z nemnoha nebo jen jedné lokality.

Třebaže jde u nás vysloveně o houbovou raritu, není vyloučeno, že bude čásem nalezena i tady na dalších lokalitách; je třeba hledat ji za časného jara (březen, duben) v listnatých nebo smíšených porostech, kde ovšem pro své nenápadné zbarvení a růst na tlejícím dřevě v starém, ležícím listí lehce uniká naší pozornosti. Pravděpodobnost nálezu bude asi větší v suťových, popř. i lužních lesích.

L i t e r a t u r a

- Antonín V., Halling R. E. et Noordeloos M. E. (1997): Generic concept within the groups of *Marasmius* and *Collybia* sensu lato. - *Mycotaxon* 63: 359-368.
- Antonín V. et Noordeloos M. E. (1997): A monograph of *Marasmius*, *Collybia* and related genera in Europe. Part 2: *Collybia*, *Gymnopus*, *Rhodocollybia*, *Crinipellis*, *Chaetocalathus*, and additions to *Marasmiellus*. - *Libri Bot.* 17: 1-256.
- Breitenbach J. et Kränzlin F. (1980): *Pilze der Schweiz*, vol. 3, pars 1. - 364 p., Luzern.
- Krieglsteiner G. J. (1980): Über einige neue, seltene, kritische Makromyzeten in der Bundesrepublik Deutschland. - *Z. Mykol.* 46: 59-80.
- Krieglsteiner G. J. ((1991): *Verbreitungsatlas der Grosspilze Deutschlands (West)*, Band 1, Teil B. - P. 421-1016, Stuttgart.
- Luthi R. et Plomb G. (1968): Un marasme nouveau: *Marasmius nivalis* nov. sp. - *Bull. Soc. Mycol. France* 83 (1967): 739-742, tab. 2.
- Moreau P. A. (1998): Note taxonomic et nomenclaturale sur *Collybia verna* Ryman. - *Bull. Soc. Mycol. France* 114: 11-18.
- Ryman S. (1978): *Collybia verna* sp. nov. and *Boletus junquilleus* (Agaricales) from Sweden. - *Bot. Notis.* 131: 197-200.

František K o t l a b a and Zdeněk P o u z a r: A striking early spring agaric - *Collybia verna*

This significant and very rare agaric has been found in the first and so far single locality in Bohemia (periphery of Praha, State Nature Reserve Radotínské údolí valley) in early spring between March 13 and April 5 (19.3.2001, 13.3.2002, 5.4.2003). It grows there on fallen rotten branches of *Acer pseudoplatanus*. In the Czech Republic, *Collybia verna* has been known from only one locality in Moravia (Brno-Líšeň).

OCHRANA HUB

SEZNAM DRUHŮ HUB NA DOPLNĚNÍ VYHLÁŠKY O ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÝCH DRUZÍCH ORGANIZMŮ

Jan Holec a Miroslav Beran

V roce 2000 se na J. Holce obrátili pracovníci Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK ČR) s žádostí o případné změny nebo úpravy ve stávajícím seznamu chráněných druhů hub (vyhláška 395/92 Sb., viz např. Antonín et Bieberová 1995). Byla to dobrá šance pokusit se stávající seznam rozšířit o další druhy. J. Holec proto vyvolal jednání našich mykologů, jehož výsledkem byl seznam druhů navržených k doplnění stávajícího seznamu.

Tento doplněk byl schválen na společném jednání mykologů z České vědecké společnosti pro mykologii a České mykologické společnosti dne 6.4.2000 a potvrzen tehdejšími předsedy obou společností, prom. biol. Z. Pouzarem, CSc. a RNDr. Jiřím Hlaváčkem.

Jde o seznam zahrnující jak zástupce neohroženějších skupin nebo rodů velkých hub, tak typické druhy rostoucí v nejrůznějších ohrožených biotopech. Nezahrnuje ty největší rarity, jejichž ochrana je většinou dobře zajištěna v některých z rezervací, ale spíše druhy použitelné v běžné ochranářské praxi. Mohl by se stát významným doplňkem stávajícího seznamu, který zahrnoval jen velmi omezený počet druhů hub, takže zdaleka nevystihoval stupeň ohrožení hub jako celku. Chtěli bychom s ním nyní naše mykology seznámit. Podotýkáme, že **druhy v tomto seznamu uvedené nejsou dosud zákonem chráněné**, protože k projednávání této záležitosti na legislativní úrovni prozatím nedošlo a nikdo neví, kdy to nastane. Vše je zatím ve stadiu příprav.

Seznam vypracovali:

Jan Holec, Dr., mykologické oddělení Národního muzea, Praha
RNDr. František Kotlaba, CSc., Botanický ústav AV ČR, Průhonice
Mgr. Miroslav Beran, Jihočeské muzeum, České Budějovice
prom. biol. Z. Pouzar, CSc., mykologické oddělení Národního muzea, Praha
RNDr. Vladimír Antonín, CSc., Moravské zemské muzeum, Brno
† RNDr. Jiří Hlaváček, Česká mykologická společnost, Praha
Ing. Miroslav Smotlacha, Česká mykologická společnost, Praha

Ing. Cyril Kosina, Česká mykologická společnost, Praha
 Ing. Jiří Baier, Česká mykologická společnost, Praha
 † Ing. Rudolf Kuželka, Česká mykologická společnost, Praha
 Václav Matějka, Česká mykologická společnost, Praha
 Ing. Anna Švecová, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha

V květnu 2002 byly na žádost AOPK ČR v seznamu udělány některé změny, které projednali a doporučili J. Holec, M. Beran, Z. Pouzar a A. Švecová.

- Byl změněn stupeň ohrožení na tříčlennou stupnici (místo původní dvoučlenné).
- Ze seznamu byl vyřazen druh *Psilocybe bohemica* (studie J. Hlaváčka a J. Boro-
vičky ukázaly, že taxonomie tohoto okruhu je velmi složitá, dalším argumentem je to, že zákonná ochrana nemůže zároveň plnit roli protidrogové prevence).
- Druh *Hygrocybe calyptraeformis* byl nahrazen druhem *H. punicea*.
- Druh *Pluteus thomsonii* byl nahrazen druhem *P. aurantiorugosus* (ten je druhem teplejších listnatých lesů a lužních lesů a takových druhů je v seznamu méně než bučinných druhů, které zastupoval *P. thomsonii*).

1: kriticky ohrožený druh

2: silně ohrožený druh

3: ohrožený druh

1	<i>Albatrellus pes-caprae</i>	krásnopórka kozí noha	ohrožený druh přirozených borů
1	<i>Bankera fuligineo-alba</i>	bělozub osmahlý	ohrožený druh borů
1	<i>Boletus rhodopurpureus</i>	hříb rudonachový	zástupce ohrožené skupiny mod- rajících hřibů s červenými póry
1	<i>Boletus rhodoxanthus</i>	hříb nachový	zástupce ohrožené skupiny mod- rajících hřibů s červenými póry
1	<i>Catathelasma imperiale</i>	náramkovitka císařská	mizející druh podhorských smrčín
1	<i>Disciotis venosa</i>	terčovnice síťnatá	vzácný druh vázaný na vlhká pří- potoční stanoviště
1	<i>Flammulina ononidis</i>	penízovka stepní	vzácný druh ohrožených stepních lokalit
1	<i>Geastrum coronatum</i>	hvězdovka tuhová	mizející zástupce silně ohrožené skupiny hvězdovek

1	<i>Gerronema chrysophyllum</i>	kalichovka zlatolupenná	indikační druh přirozeného vý- skytu smrku
1	<i>Gomphus clavatus</i>	stročkovec kyjovitý	kriticky ohrožený mizející druh
1	<i>Hydnellum suaveolens</i>	lošákovec libovonný	mizející druh podhorských smrčín
1	<i>Hygrocybe mucronella</i>	šřavnatka hořká	vzácný druh lučních stanovišť, pastvin a nehojených luk
1	<i>Lentinellus ursinus</i>	houžovec medvědí	vzácný dřevožijný druh teplejších oblastí
1	<i>Leucopaxillus lepistoides</i>	běločechratka stepní	vzácný druh stepních formací
1	<i>Phaeocollybia christinae</i>	kržatka Kristinina	mizející druh starých vlhkých smrčín
1	<i>Phellinus rhamni</i>	ohňovec řešetlákový	mizející dřevožijný druh oblasti teplomilné květeny
1	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	oranžovec vláknitý	vzácný druh původních jedlobučin
1	<i>Ramaria botrytis</i>	kuřátka jarmuzová	mizející druh silně ohrožené sku- piny kuřátkovitých hub
1	<i>Ramaria subbotrytis</i>	kuřátka lososová	mizející druh silně ohrožené sku- piny kuřátkovitých hub
1	<i>Trichoglossum hirsutum</i>	jazolek srstnatý	význačný druh mokřadů, předsta- vitel kriticky ohrožené skupiny jazourkovitých hub
2	<i>Boletopsis grisea</i>	hrbolatka hnědá	ohrožený druh přirozených borů na pískách
2	<i>Boletus satanas</i>	hřib satan	mizející teplomilný druh listnatých lesů
2	<i>Cantharellus friesii</i>	liška Friesova	vzácný představitel ohrožené sku- piny liškovitých hub
2	<i>Cortinarius orichalceus</i>	pavučinec nádherný	vápnomilný druh listnatých lesů
2	<i>Flammulaster limulatus</i>	kržatka šikmá	vzácný a typický dřevožijný druh listnatých lesů
2	<i>Gyrodon lividus</i>	podloubník siný	ohrožený druh olšin
2	<i>Hericium erinaceus</i>	korálovec ježatý	dostí vzácný dřevožijný druh list- natých lesů

2	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	lošákovec oranžový	mizející druh podhorských jehličnatých lesů, zástupce kriticky ohrožené skupiny lošákovitých hub
2	<i>Hydnellum caeruleum</i>	lošákovec blankytný	mizející druh podhorských jehličnatých lesů, zástupce kriticky ohrožené skupiny lošákovitých hub
2	<i>Hygrocybe punicea</i>	šřavnatka granátová	význačný vzácný druh travinných společenstev
2	<i>Inocybe jurana</i>	vláknice jurská	vápnomilný druh teplejších oblastí
2	<i>Lactarius repraesentaneus</i>	ryzec honosný	vzácný podhorský druh vázaný na přirozené smrčiny
2	<i>Lactarius spinosulus</i>	ryzec osténkatý	vzácný druh olšin
2	<i>Microstoma protracta</i>	ohnivec zimní	nápadný vzácný jarní druh listnatých lesů v teplých oblastech
2	<i>Mycena diosma</i>	helmovka dvojjvonná	vzácný saprofyt v opadu listnatých lesů
2	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	ohňovec ohraničený	dřevožijný horský druh, indikátor přirozených lesů se smrkem
2	<i>Pluteus aurantiorugosus</i>	štitovka šarlatová	dřevožijný druh teplých přirozených listnatých lesů
2	<i>Sarcosphaera coronaria</i>	baňka velkokališná	význačný lesní druh na vápnitých půdách
2	<i>Spathularia flava</i>	lopatička kyjovitá	mizející druh mokřadních lokalit
2	<i>Tricholoma nauseosum</i>	čirůvka větší	mizející druh jedličnatých lesů
2	<i>Tricholoma pardalotum</i>	čirůvka tygrovaná	mizející vápnomilný druh
2	<i>Tricholoma viridilutescens</i>	čirůvka zelenožlutavá	vzácný druh původních horských smrčín
2	<i>Urnula craterium</i>	urnička pohárová	vzácný časně jarní druh teplých listnatých lesů
2	<i>Vibrissea truncorum</i>	mílhavka vodní	charakteristický druh na dřevě v čistých potůčcích, hlavně v horách
3	<i>Amanita echinocephala</i>	muchomůrka ježatohlavá	vzácný druh teplých listnatých lesů v nižších polohách

3	<i>Boletus aereus</i>	hřib bronzový	lokálně ohrožený a vzácný druh listnatých lesů
3	<i>Cortinarius praestans</i>	pavučinec náramkovcový	vápnomilný druh listnatých lesů
3	<i>Dermocybe uliginosa</i>	kožohlav bažinný	význačný druh mokřadů s vrbami
3	<i>Hericium flagellum</i>	korálovec jedlový	význačný dřevožijný druh na mizející dřevině – jedli, vzácně i na smrku
3	<i>Hydropus subalpinus</i>	helmovka podhorská	význačný saprofyt přirozených podhorských a horských bučin
3	<i>Hypholoma myosotis</i>	třepeňka pomněnková	druh mokřadů a vlhkých lesů
3	<i>Leccinum crocipodium</i>	kozák dubový	význačný druh teplých doubrav a habrových doubrav
3	<i>Sparassis nemecii</i>	kotrč Němcův	dřevožijný druh přirozených až pralesovitých lesů
3	<i>Tricholoma orirubens</i>	čirůvka načervenalá	druh teplomilných dubohabrových lesů a teplých bučin

Ze stávajícího seznamu chráněných druhů vypustit:

Spongipellis fractipes: neroste v ČR, ale v SR.

ZDŮVODNĚNÍ OCHRANY NOVĚ NAVRHOVANÝCH DRUHŮ

Autoři textu: Jan Holec (saprofytické a lignikolní houby), Miroslav Beran (mykorhizní houby)

Tento text byl opět zpracován na žádost AOPK, která potřebovala argumenty pro další prosazování zákonné ochrany nově navrhovaných druhů. Je proto možná laděn až příliš „ochranářský“; v krátkém čase, kdy musel být zpracován, také nešlo ověřovat všechny údaje v literatuře.

1: kriticky ohrožené druhy

Albatrellus pes-caprae (Pers.: Fr.) Pouzar – krásnopórka kozí noha

V ČR vzácný představitel pozemních chorošovitých hub, který se vyskytuje v jehličnatých lesích, zejména v borech, hlavně v nižších polohách a podhůří. Je to

druh, u kterého byl v posledních desetiletích pozorován zřetelný ústup počtu lokalit. Je ohrožen celkovou antropogenní zátěží přírody (zejména změnami půdního chemizmu) a zároveň i sběrem pro kuchyni, protože to je jedlá houba s velmi nápadnými plodnicemi.

Druh je zákonem chráněn v Itálii.

Bankera fuligineo-alba (Schmidt: Fr.) Pouzar – bělozub osmahlý

Velmi vzácný, v posledních desetiletích pravděpodobně vlivem průmyslových exhalací výrazně ustoupivší druh lošákovité houby. Jedná se o charakteristický druh oligotrofních lišejníkových a brusinkových borů na kyselých vysychavých písčitých půdách nebo borů s příměsí dubů. Na lokalitách se vyskytuje s dalšími mykorhizními druhy vázanými na borovici lesní. Jeho výskyt indikuje kyselými imisemi málo zasažené lokality. Je ohrožen hospodářskými zásahy v lesích, eutrofizací stanovišť a dalšími antropogenními faktory. K jeho záchraně na území střední Evropy je třeba zákonná ochrana a spolupráce mykologů s ochranáři.

V červeném seznamu SRN je klasifikován jako druh ohrožený vyhynutím. Dále figuruje v červených seznamech Dánska a Itálie.

Boletus rhodopurpureus Smotl. – hřib rudonachový

Druh hřibu ze sekce *Luridi*, která zahrnuje většinou teplomilné, nápadné druhy hřibů s modrající dužninou. Vyskytuje se velmi vzácně v dubohabřinách a květnatých bučinách pahorkatinného stupně na vápencovém podkladu, kde tvoří mykorhizy s listnáči. Je u nás natolik vzácný, že je zřejmě bezprostředně ohrožen vymizením z našeho území. Zákonná ochrana, v tomto případě nanejvýš naléhavá, zaručí, že na místech jeho výskytu nedojde k žádným zásahům, které by ho mohly ohrozit.

V německém červeném seznamu je uveden jako druh vzácný a potenciálně ohrožený.

Boletus rhodoxanthus (Krombh.) Kallenb. – hřib nachový

Velmi atraktivní druh hřibu ze sekce *Luridi*, z příbuzenstva h. satana (*B. satanas*), rostoucí u nás jen v teplých doubravách, dubohabřinách, popř. bučinách termofytika na vápencovém podkladu, kde tvoří mykorhizy s listnáči. Z přirozených porostů až na výjimky nepřechází na synantropní stanoviště. Je u nás velmi vzácný a mnohé jeho dřívější lokality, zejména v Čechách, zanikly. Je ohrožen necitlivými zásahy do lesních ekosystémů a pro jeho zachování v ČR je třeba zákonná ochrana.

V červených seznamech Maďarska a Německa je klasifikován jako silně ohrožený, v Itálii a na Slovensku je zákonem chráněn.

Catathelasma imperiale (Quél.) Singer – náramkovitka císařská

Mykorhizní druh rostoucí v jehličnatých lesích, zejména podhorských a horských. Upřednostňuje neutrální až zásadité podklady. Jedná se o druh snadno pozná-

telný, nápadný svými robustními, na třeni prstenem opatřenými plodnicemi, které jsou jedlé a v některých evropských zemích byly v minulosti dokonce prodávány na trzích. V posledních desetiletích 20. století byl v celoevropském měřítku zaznamenán jeho značný ústup, zřejmě v souvislosti s postupujícím znečišťováním přírodního prostředí. Figuruje v Červené knize SR a ČR. Je veden v červených seznamech Estonska, Německa, Slovenska a Slovinska. K zachování tohoto druhu ve středoevropském prostoru by přispěla jeho zákonná ochrana.

Disciotis venosa (Pers.) Boud. – terčovnice síťnatá

Vzácná vřekovýtrusá houba typická pro lužní a roklinové lesy, popř. zahrady a vyhřátá travnatá místa. Roste na těžších půdách, často v porostech devětsilu. Vyžaduje druhovou ochranu jednak kvůli své vzácnosti, jednak pro svůj poměrně nahodilý výskyt, který není vázán jen na přirozená stanoviště, ale i na lidská sídla a jejich okolí, kde jsou pak její lokality silně ohroženy. Zároveň je to jedlá chutná houba s nápadně velkými plodnicemi neobvyklého tvaru, takže je v terénu dobře poznatelná a může být vysbírávána praktickými houbaři. To všechno jsou dobré důvody pro její zákonnou ochranu.

Flammulina ononidis Arnolds – penízovka stepní

Významný a velmi vzácný druh teplých travnatých lokalit, kde roste na odumřelých kořenech a bázích stonků jehlice trnité (*Ononis spinosa*). V ČR je znám pouze z Českého středohoří a okolí Prahy. Je zahrnut v Červené knize ČR, kde se k roku 1995 uvádí pouze 6 lokalit. Je ohrožen zarůstáním teplomilných trávníků keři a stromy po skončení extenzivní pastvy a jakýmkoli dalšími změnami jeho biotopů. Jeho právní ochrana by podpořila snahy o obnovení původního managementu teplomilných trávníků (pastva ovcí apod.) a umožnila důraznější ochranu na těch lokalitách, které neleží v chráněných územích.

Geastrum coronatum Pers. – hvězdovka tuhová

Mimořádně vzácný druh, představitel silně ohroženého a mizejícího rodu *Geastrum* (hvězdovka), který byl v minulosti zejména pro teplé oblasti Čech a Moravy velmi typický, ale v současnosti je ohrožen celou řadou nepříznivých faktorů. Druh *G. coronatum* roste v křovinách, v živých plotech, ve starých zahrádkách, na starých rumištích, vzácně i v lesích (bory, podhorské smrčiny, suché doubravy). V České republice je znám z méně než 10 lokalit. Hvězdovka tuhová vyžaduje důslednou druhovou ochranu, protože její lokality jsou silně ohroženy zásahy jakéhokoli druhu (vykácení křovin, rušení starých zahrádek, necitlivé parkové úpravy apod.). Zároveň je důležité jakýkoli nový nález v přirozené vegetaci ihned registrovat a za pomoci zákonné ochrany druhu nepřipustit takovou změnu stanoviště, která by znamenala jeho vymizení. Druh je zařazen v červeném seznamu hub Španělska.

Gerronema chrysophyllum (Fr.) Singer – kalichovka zlatolupenná

Vzácný dřevožijný druh rostoucí na dřevu smrku a jedle v horských jehličnatých a smíšených lesích, hlavně v klimaxových smrčinách a smrko-jedlo-bukových lesích. Vyžaduje dřevo v optimálním stupni rozkladu, které se v dnešní době vyskytuje prakticky pouze v přirozených lesích, kde se ponechávají padlé kmeny ležet a kde jsou stromové patro i okolní porosty souvislé, čímž zajišťují na stanovišti příznivé a stabilní mikroklima. Je ohrožena kácením takových lesů, jejich otevíráním a prosvětlováním (budování nových cest, průseků, lyž. vleků apod.) a odstraňováním padlých kmenů z porostů. Zákonná ochrana přispěje k ochraně jejich biotopů a zamezí výše zmíněné nepříznivé vlivy, zejména odstraňování padlých kmenů z lesů.

Gomphus clavatus (Pers.: Fr.) Gray – stročkovec kyjovitý

Svým zbarvením i celkovým vzhledem velmi nápadný a dekorativní druh, tvořící mykorhizy s jedlí, méně často se smrkem a s bukem. Vyskytuje se především ve starých lesních porostech podhorského a horského stupně. Upřednostňuje těžší půdy na neutrálním až zásaditém podloží. V ČR i jinde v Evropě tento druh, rozšířený v celém mírném pásu severní polokoule, zaznamenal v posledních desetiletích výrazný ústup, když ještě v 50. letech 20. století byl poměrně běžně rozšířen, mnohde dokonce sbírán k jídlu. Je citlivý k eutrofizaci prostředí a průmyslovým imisím. U nás jeho úbytek souvisí také s problémy zdravotního stavu jedle bělokoré jakožto dřeviny, na kterou je nejčastěji vázán.

Druh je zapsán v červených seznamech mnohých evropských států. Jde o Rakousko, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Německo, Velká Británie, Maďarsko, Lotyšsko, Švédsko, Norsko a Polsko. Je v návrhu Evropského výboru pro ochranu hub k zařazení do Dodatku I Bernské konvence.

Hydnellum suaveolens (Scop.: Fr.) P. Karst. – lošákovcec libovonný

Na první pohled nenápadný, avšak svou modrobělavě pásovanou, anýzově vonnou dužninou velmi charakteristický druh. Tvoří mykorhizy především se smrkem, který provází na kyselém podloží od pahorkatiny (kulturní smrčiny) do hor (přirozené smrčiny). V současnosti je jak u nás, tak i v ostatních středoevropských státech velmi vzácný a ohrožený poté, co prodělal spolu s ostatními lošákovitými houbami značný ústup vlivem tzv. kyselých dešťů. V červeném seznamu SRN je klasifikován jako druh silně ohrožený. Je velmi citlivý vůči nešetrnému lesnímu hospodaření vedoucímu ke změnám vodního režimu a ztrátě mykorhizního partnera. Zákonná ochrana by mohla výrazně napomoci záchraně tohoto mizejícího druhu.

Hygrocybe mucronella (Fr.) P. Karst. – šřavnatka hořká

Vzácná šřavnatkovitá houba s nápadně červenými plodnicemi, která osidluje pastviny, nehojené louky a křoviny na půdách bohatých na živiny, a to od nížin až do hor. Pro

její ohrožení a důvody k ochraně platí totéž, co je řečeno u druhu šťavnatka granátová (*Hygrocybe punicea*, viz níže).

Lentinellus ursinus (Fr.) Kühner – houžovec medvědí

Vzácná dřevožijná houba, která roste zejména v teplomilných dubohabřinách a bučinách na větvích a padlých kmenech starých listnáčů, hlavně buků a dubů, ojediněle i na jehličnanech. Rod houžovec obecně patří k typickým dřevožijným houbám přirozených lesních porostů, kde ke svému růstu může využít padlé kmeny, které v kulturních lesích chybějí. Druh houžovec medvědí je tak jako jiné citlivější druhy dřevožijných hub ohrožen odstraňováním padlých kmenů z lesů a kácením přirozených porostů. Jeho zákonná ochrana by podpořila argumenty pro citlivé hospodaření ve zmíněných porostech a ponechávání mrtvého dřeva na místě, a to zejména v lesích středních a nižších poloh.

Druh je zařazen do červeného seznamu hub Slovenska.

Leucopaxillus lepistoides (Maire) Singer – běločechratka stepní

Velmi vzácný druh významný z hlediska svého celkového rozšíření – lokality v ČR leží na severní hranici jeho rozšíření v Evropě, protože jde o význačný středozemský (mediteránní) element. Je to charakteristický druh teplých pastvin, stepí a trávníků na bazických nebo vápnitých půdách. Je zařazen do Červené knihy SR a ČR v kategorii silně ohrožený druh. Jeho ohrožení spočívá v narušování teplomilných lokalit, které z velké části leží v okolí Prahy (rozorání, vysazování sadů, budování turistických cest a cyklocest). Jako kvalitní a vysoce ceněná jedlá houba je ohrožen i sběrem pro kuchyni. Jeho zákonná ochrana by mimo jiné vyzdvihla nutnost ochrany mediteránních a teplomilných druhů mimolesních společenstev, které často mívají v ČR dílčí severní hranici svého rozšíření v Evropě a v naší mykoflóře proto představují velmi cenný prvek.

Druh je zákonem chráněn na Slovensku.

Phaeocollybia christinae (Fr.) R. Heim – kržatka Kristinina

Velmi vzácná houba podhorských a horských jehličnatých lesů, kde roste hlavně v mechatých borůvkových smrčinách. Vyskytuje se jak v kulturních, tak přirozených lesích. Je typickým představitelem silně ohroženého rodu *Phaeocollybia*, což jsou houby, u kterých došlo v druhé polovině 20. století k prokazatelnému a silnému úbytku počtu lokalit v důsledku kombinovaného působení kyselých dešťů a další antropogenní zátěže životního prostředí (jsou zařazeny do červených seznamů v řadě evropských zemí). Druh *P. christinae* je typickým bioindikátorem málo postižených lokalit a oblastí. Kromě výše zmíněného vlivu je ohrožen vykácením stromového patra na lokalitách a s tím spojenými změnami mikroklimatu a vegetace. Zákonná ochrana by jednak umožnila ochranu jeho biotopů, jednak by vyzdvihla nutnost dalšího snižování antropogenní zátěže životního prostředí. Druh je zákonem chráněn na Slovensku.

Phellinus rhamnii (Bondartseva) Jahn – ohňovec řešetlákový

Zástupce chorošovitých hub, saprofyt nebo saproparazit na listnáčích, u nás jen na řešetláku. Je typickým teplomilným druhem vázaným na oblast teplomilné květeny. V ČR je velmi vzácný (bylo známo do 10 lokalit, v poslední době jeho výskyt nebyl ověřen). Je ohrožen přeměnou původních teplomilných lesů a křovin na kulturní lesy a odlesňováním (rozšiřování lomů, budování silnic a lesních cest a výstavba lidských sídlišť nebo hospodářských staveb). Zákonná ochrana může zaručit jeho přežití i mimo rezervace.

Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk – oranžovec vláknitý

U nás velmi vzácný druh choroše vázaný zejména na přirozené až pralesovité lesy, hlavně bukojedlové, kde roste na starých padlých kmenech jedlí, smrků a buků, výjimečně i jiných dřevin. Je to druh vzácný téměř ve všech státech Evropy a každá jeho lokalita vyžaduje ochranu, neboť jeho rozšíření ve střední Evropě má dnes silně ostrůvkovitý charakter. Je ohrožen nejen případným vykácením stromového patra, kdy se poruší vlhké a vyrovnané mikroklima, které potřebuje k životu, ale i kácením v okolí jeho lokalit, při kterém se lesní porosty otevírají a vysoušejí díky pronikání větru a slunce. Bezprostředně je ohrožen odklizením padlých kmenů stromů, které jsou jeho substrátem. Pro jeho ochranu platí totéž, co bylo řečeno u druhu *Phellinus nigrolimitatus* (ohňovec ohraničený).

Ramaria botrytis (Pers.: Fr.) Ricken – kuřátka jarmuzová

Druh tvořící nápadně růžové keříčkovité plodnice působící velmi dekorativně. Vyskytuje se v květnatých bučinách pahorkatinného a podhorského stupně, popř. v náhradních společenstvech - kulturních smrčínách a borech. Ještě v 50. letech 20. století byl v některých oblastech ČR natolik běžný, že byl sbírán pro kuchyni a dokonce prodáván na trzích, od 60. let však prodělal spolu s většinou ostatních mykorrhizních druhů kuřátek (*Ramaria*) značný ústup, zřejmě následkem tzv. kyselých dešťů. V současnosti je u nás velmi vzácný a na zbylých stanovištích jen zřídkakdy tvoří plodnice. Dnes je ohrožen zejména necitlivými zásahy v lesích, např. fragmentací biotopů a degradací jejich vodního režimu. Jeho zákonná ochrana je nanejvýš potřebná.

V červených seznamech Německa a Francie je veden jako druh silně ohrožený.

Ramaria subbotrytis (Coker) Corner – kuřátka lososová

Tvoří na pohled velmi atraktivní, keříčkovitě rozvětvené, v mládí korálově až oranžově růžové plodnice. Roste v humózních, neutrálních až zásaditých půdách dubohabřin a květnatých bučin, kde vytváří mykorrhizy s listnáči. Jedná se o druh v ČR i jinde v Evropě vzácný, vázaný na přirozené teplomilné porosty listnáčů ve stupni pahorka-

tiny. Jako takový je ohrožen nešetrným způsobem hospodaření v lesích. Zákonná ochrana napomůže stabilizaci jeho populací na našem území.

V německém červeném seznamu je uveden jako druh vzácný a potenciálně ohrožený.

Trichoglossum hirsutum (Pers.: Fr.) Boud. – jazourek srstnatý

Vzácný druh mykoflóry ČR, představitel ohrožené skupiny jazourkovitých hub (*Geoglossaceae*). Roste na rašeliništích i v rákosinách, podmáčených lesních loukách, často s rašelínkem, a na zastíněných trávnících od pahorkatiny do hor. Je to velmi vzácný druh ohrožený melioračními zásahy na vlhkých loukách. Je zařazen v Červené knize SR a ČR v kategorii kriticky ohrožený druh.

Druh je uveden také v červeném seznamu hub Švýcarska.

(pokračování)

MYKOFLORISTIKA

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ MYKOFLÓRY CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA „V HLUBOKÉM“ U PERUCE, OKR. LOUNY

Herbert T i c h ý

Přírodní památka „V hlubokém“ na okrese Louny byla vyhlášena v roce 1970, má rozlohu 3,79 ha a rozkládá se na katastrálním území Strádonice u Peruce v mapovacím poli 5649.

Charakter sledovaného území

Jedná se o svahový listnatý les s několika enklávami jehličnanů v dva kilometry dlouhém Débeřském údolí (Macův důl), kterým protéká stejnojmenný potok. Napříč tímto údolím vede v horní části asi 100 m široký produktovod, který je téměř bez porostu. Z geologického hlediska se jedná v tomto území o vystupující křídové pískovce a opuky s jílovito-kamenitou hnědozemí na povrchu. V r. 2001 zde však, podle občanů Peruce, došlo k masivnímu kácení a těžbě stromů, takže se o tom kriticky psalo v místním tisku. Dne 27. 2. 2002 kvůli tomu bylo dokonce svoláno veřejné zasedání občanů se zástupci polesí. Bylo konstatováno, že vše je v souladu s desetiletým hospodářským plánem a tak do roku 2006 bude v okolí přírodní památky „V hlubokém“ vykáčeno 123 ha stoletého lesa.

Samotná chráněná lokalita se nachází ve spodní části tohoto údolí a důvodem k vyhlášení za přírodní památku je výskyt bohaté květeny s řadou zvláště chráněných druhů, jako je starček oranžový (*Tephroseria aurantiaca*), střešníček pantoflíček (*Cypripedium calceolus*), třemdava bílá (*Dictamnus albus*), hvězdnice chlumní (*Aster amellus*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*) a zimostrázek alpský (*Polygaloides chamaebuxus*). Podle Mackovčina et al. (1999) tvoří stromový porost volně zapojený les s převahou dubu. Vzhledem k svahové erozi má les převážně ochranný charakter směřující k ochraně vzácných rostlin.

Poprvé jsem se s touto lokalitou seznámil v letech 1983-1984, kdy jsem zde prováděl inventarizační vertebratologický průzkum (Tichý 1985). V rámci tohoto průzkumu jsem svou pozornost samozřejmě podle možností věnoval i makromycetům. Od r. 1998 jsem pak tuto lokalitu a nejbližší okolí podél potoka sledoval průběžně po celý rok a našel 139 druhů makromycetů. Podle ústního sdělení E. Skály a literárních údajů (Hlaváček 2001) byly u Peruce nalezeny i *Boletus smotlachianus*, *B. fuscoroseus* a *Gyrodon lividus*, které jsem však zatím nenalezl.

Seznam makromycetů nalezených do r. 2002

Ascomycetes:

Apiocrea chrysosperma (C. Tul.) Syd. – na plodnici *Xerocomus chrysenteron*; *Hypoxylon fragiforme* (Pers.) Kickx – na staré větvi listnáče; *Rhizina undulata* Fr. – u paty pařezu poblíž starého ohniště; *Xylaria hypoxylon* (L.) Grev. – na pařezu listnáče; *X. polymorpha* (Pers.) Grev. – na pařezu listnáče.

Basidiomycetes:

Heterobasidiomycetidae: *Auricularia auricula-judae* (Bull.) Wettst. – na *Sambucus nigra*.

Homobasidiomycetidae:

Aphylophorales: *Botryobasidium subcoronatum* (Höhn. et Litsch.) Donk – na silné větvi *Fraxinus*; *Calocera viscosa* (Pers.) Fr. – pod *Picea*; *Clavulina cristata* (Holmsk.) J. Schröt. – na jehličí pod *Picea*; *Cerrena unicolor* (Bull.) Murrill – na *Sorbus*; *Clavulinopsis helvola* (Pers.) Corner – v mechu u cesty pod *Fagus*; *Clavaria fragilis* Holmsk. – v mechu u cesty pod *Fagus*; *Daedalea quercina* (L.) Pers. – na *Quercus*; *Daedaleopsis confragosa* (Bolton) J. Schröt. – na větvi *Alnus*; *Fomes fomentarius* (L.) Fr. – na *Betula*; *Fomitopsis pinicola* (Sw.) P. Karst. – na *Acer*; *Ganoderma lipsiense* (Batsch) G. F. Atk. – na *Acer*; *Gloeophyllum sepiarium* (Wulfen) P. Karst. – na neurčeném pařezu; *Heterobasidion annosus* (Fr.) Bref. – na bázi *Picea*; *Hydnum repandum* L. – v jílů pod *Betula*; *Piptoporus betulinus* (Bull.) P. Karst. – na *Betula*; *Pycnoporus cinnabarinus* (Jacq.) P. Karst. – na *Prunus avium*; *Stereum hirsutum* (Willd.) Pers. – na

Acer; *Sparassis crispa* (Wulfen) Fr. – u paty *Pinus sylvestris*; *Oligoporus caesius* (Schrad.) Gilb. et Ryvarden – na pařezu *Picea*; *Thelephora terrestris* Ehrh. – na zemi na bázi pařezu v mladém porostu *Pinus*; *Trametes hirsuta* (Wulfen) Pilát – na pařezu listnáče; *T. versicolor* (L.) Pilát – na pařezu listnáče.

Agaricales: *Agaricus arvensis* Schaeff. – v trávě na okraji smíšeného lesa; *A. xanthoderma* Genev. – pod *Fraxinus* a *Picea*; *A. augustus* Fr. – pod *Picea*; *A. silvicola* (Vittad.) Sacc. – smíšený les; *A. sylvaticus* Schaeff. – pod *Picea*; *Amanita citrina* (Schaeff.) Pers. – pod *Quercus* a *Betula*; *A. excelsa* (Fr.) Bertill. – ve smíšeném lese; *A. muscaria* (L.) Pers. – pod *Betula*; *A. pantherina* (DC.) Krombh. – ve smíšeném lese pod *Picea* a *Quercus*; *A. phalloides* (Fr.) Link – ve smíšeném lese pod *Picea* a *Quercus*; *A. phalloides* var. *alba* Gilb. – ve smíšeném lese pod *Picea* a *Quercus*; *A. rubescens* (Pers.) Fr. – pod *Picea* a *Betula*; *A. strobiliformis* (Paulet) Bertill. – na staré skládce dřeva u cesty; *Armillaria mellea* (Vahl) P. Kumm. – na *Picea*; *Clitocybe gibba* (Pers.) P. Kumm. – smíšený les s *Picea*; *C. odora* (Bull.) P. Kumm. – u cesty ve smíšeném lese; *C. phyllophila* (Fr.) P. Kumm. s. l. – na opadaném listí ve smíšeném lese; *C. gigas* Harmaja – v listí pod *Fagus*; *C. nebularis* (Batsch) Harmaja – v trávě na okraji *Picea*; *C. nebularis* f. *robusta* Peck – v trávě na okraji *Picea*; *C. inversa* (Scop.) Qué. – pod *Picea*; *Coprinus atramentarius* (Bull.) Fr. – v trávě u cesty ve smíšeném lese; *C. comatus* (Müll.) Pers. – u cesty ve vysoké trávě; *C. micaceus* (Bull.) Fr. – u paty *Robinia pseudacacia*; *Cortinarius delibutus* Fr. – ve smíšeném lese s *Betula*; *C. varius* Fr. – pod *Picea*; *C. anomalus* (Fr.) Fr. – v řídké trávě na okraji *Picea*; *Gymnopus confluens* (Pers.) Antonín et al. – u paty trouchnivého pařezu *Picea*; *Hebeloma crustuliniforme* (Bull.) Qué. – ve strouze u smíšeného lesa; *Hygrocybe miniata* (Fr.) P. Kumm. – na palouku u potoka ve smíšeném lese; *Hygrophorus hypothejus* (Fr.) Fr. – pod *Pinus*; *Hygrophoropsis aurantiaca* (Wulfen) Maire – v jehličí pod *Picea* a *Pinus*; *H. aurantiaca* var. *atrotomentosa* Jaccottet – pod *Pinus*; *Hygrophorus pustulatus* (Pers.) Fr. – pod listnáči; *H. lucorum* Kalchbr. – pod *Larix*; *Hypholoma fasciculare* (Huds.) P. Kumm. – na pařezu *Quercus*; *H. capnoides* (Fr.) P. Kumm. – na *Picea*; *Laccaria amethystea* (Bull.) Murrill – pod *Quercus*; *L. laccata* (Scop.) Cooke – v mechu na okraji lesa s *Pinus*; *Lacrymaria lacrymabunda* (Bull.) Pat. – u písčité cesty v trávě; *Lactarius deterrimus* Gröger – v trávě pod *Picea*; *L. quietus* (Fr.) Fr. – pod *Quercus*; *L. vellereus* (Fr.) Fr. – ve smíšeném lese s *Betula*; *L. helvus* (Fr.) Fr. – pod *Picea* a *Pinus*; *L. torminosus* (Schaeff.) Gray – pod *Betula*; *L. turpis* (Weinm.) Fr. – na okraji *Pinus*; *Lepiota aspera* (Pers.) Qué. – pod *Picea* a *Fagus*; *L. cristata* (Sowerby) Pat. – pod *Picea*; *Lepista nuda* (Bull.) Cooke – smíšený les s *Picea*, *Pinus* a *Betula*; *Leucoagaricus georginae* (W. G. Sm.) Candusso – na okraji smíšeného lesa s *Pinus*, *Picea* a *Fagus*; *Leucoagaricus leucothites* (Vittad.) Wasser – v trávě i mimo les; *Lyophyllum fumosum* (Pers.) P. D. Orton – na holé zemi pod *Fagus*; *Macrolepiota procera* (Scop.) Singer – okraj smíšeného

lesa s *Picea* a *Fagus*; *Macrolepiota rhacodes* (Vittad.) Singer – pod *Quercus*, *Picea* a *Fraxinus*; *Marasmiellus ramealis* (Bull.) Singer – na jehličí *Picea*; *Marasmius epiphyllus* (Pers.) Fr. – na spadáných listech; *Mycena galericulata* (Scop.) Gray – na pařežu listnáče; *M. galopus* (Pers.) P. Kumm. – na pařežu *Quercus*; *M. tintinabulum* (Fr.) Quél. – na pařežu listnáče; *M. pura* (Pers.) P. Kumm. – v listí při okraji cesty; *M. rosea* (Bull.) Gramberg – pod *Picea* a *Fagus*; *Pluteus cervinus* (Schaeff.) P. Kumm. – na pařežu listnáče; *Pluteus nigrofloccosus* (R. Schulz) J. Favre – na pařežu *Picea*; *Psathyrella candolleana* (Fr.) Maire – na pařezech listnáčů; *P. marcescibilis* (Britzelm.) Singer – u okraje lesní cesty; *Pseudoclitocybe cyathiformis* (Bull.) Singer – smíšený les s *Pinus*, *Picea* a *Betula*; *Resupinatus applicatus* (Batsch) Gray – na větvi *Fraxinus*; *Rhodocollybia butyracea* (Bull.) Lennox – smíšený les s *Pinus*, *Picea* a *Betula*; *R. maculata* (Alb. et. Schwein.) Singer – v mechu pod *Picea*; *Russula aeruginea* Lindbl. – v jílu pod *Quercus*; *R. amara* Kučera – smíšený les s *Pinus*, *Picea*, *Betula* a *Larix*; *R. cyanoxantha* (Schaeff.) Fr. – smíšený les s *Picea*, *Acer* a *Quercus*; *R. nigricans* (Bull.) Fr. – listnatý les s *Picea*; *R. rigida* Velen. – pod *Fagus*; *R. ochroleuca* Pers. – pod *Picea*; *R. queletii* Fr. – pod *Picea*; *R. olivacea* (Schaeff.) Pers. – ve smíšeném lese pod *Fagus*; *R. virescens* (Schaeff.) Fr. – na jílu pod *Quercus*; *Strobilurus esculentus* (Wulfen) Singer – na šiškách *Picea*; *Stropharia aeruginosa* (Bull.) Quél. – v trávě a v křoví u cesty; *Stropharia coronilla* (Bull.) Quél. – v trávě mimo les; *Tricholomopsis rutilans* (Schaeff.) Singer – na neurčeném pařežu.

Boletaceae: *Boletus edulis* Bull. – pod *Picea* a *Fagus*; *B. erythropus* Pers. – u cesty pod *Picea*, *Pinus* a *Fagus*; *Boletinus cavipes* (Klotzsch) Kalchbr. – pod *Larix*; *Boletinus cavipes* f. *aureus* (Rolland) Singer – pod *Larix*; *Gomphidius roseus* (Fr.) P. Karst. – v mladém porostu *Pinus* a *Betula*; *Chalciporus piperatus* (Bull.) Bat. – pod *Pinus* a *Larix*; *Leccinum scabrum* (Bull.) Gray – pod *Betula*; *L. variicolor* Watling – pod *Betula*; *Paxillus involutus* (Batsch) Fr. – smíšený les s převahou *Betula*; *Suillus bovinus* (L.) Kuntze – v mladém porostu *Pinus*; *S. bovinus* var. *mitis* (Pers.) Quél. – v porostu mladých *Pinus*; *S. grevillei* (Klotzsch) Singer – pod *Larix*; *S. viscidus* (Fr. et Hök) S. Rauschert – na cestě v trávě pod *Larix* a *Picea*; *Tapinella panuoides* (Fr.) Gilb. – na neurčeném pařežu; *Tylopilus felleus* (Bull.) P. Karst. – pod *Picea*; *Xerocomus badius* (Fr.) Kühner ex Gilb. – pod *Pinus*, *Picea* a *Quercus*; *X. chrysenteron* (Bull.) Quél. – pod *Pinus*, *Picea* a *Quercus*; *X. pruinatus* (Fr. & Hök) Quél. – pod *Pinus*, *Picea* a *Quercus*; *X. subtomentosus* (L.) Quél. – pod *Pinus* a *Quercus*.

Gasteromycetes: *Geastrum striatum* DC. – u cesty v detritu pod listnáči; *G. rufescens* Pers. – v jehličí pod *Picea*; *G. triplex* Jungh. – pod *Picea* a *Sambucus nigra*; *Crucibulum crucibuliforme* (Scop.) V. S. White – na větvičkách listnáče; *Lycoperdon perlatum* Pers. – smíšený les s *Picea*, *Betula* a *Quercus*; *L. pyriforme* Schaeff. – u báze neurče-

ného pařezu; *Phallus impudicus* L. – v jehličí pod *Picea*; *Scleroderma citrinum* Pers. – na písčité půdě pod *Picea*, *Pinus* a *Betula*.

L i t e r a t u r a

Hlaváček J. (2001): Studie o modrajících hříbech z příbuzenstva *Boletus regius* II. *Boletus fuscosroseus* Smotlacha. – Čas. Čs. Houb. 78(3-4): 125-130.

Mackovčín P. et al. (1999): Chráněná území ČR. 1. Ústecko. – AOPK, Praha.

Tichý H. (1985): Obratlovci lesního celku v Hlubokém u Peruce, okr. Louny. – Fauna Bohem. septentr. 10: 9-20.

Herbert T i c h ý : Contribution to a mycoflora of protected areas. Natural Monument „V hlubokém“ near Peruc, Louny District

A list of 139 macromycetes species found in the Nature Monument „V hlubokém“ near Peruc, Louny District, Czech Republic, up to 2002 is given..

* * *

VYBRANÉ MIKROSKOPICKÉ A DŘEVOKAZNÉ HOUBY ZJIŠTĚNÉ ODDĚLENÍM DENDROLOGIE A PAMÁTNÝCH STROMŮ AOPK ČR NA ÚZEMÍ ČR V LETECH 2000 – 2002. II. NÁLEZY MIMO CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

K. Č e r n ý, A. Š v e c o v á, B. G r e g o r o v á, V. H o l u b

Tento článek navazuje na práci, která byla uveřejněna v minulém čísle Mykologických listů a v které byly zmíněny nálezy v chráněných územích a na památných stromech zaznamenané oddělením dendrologie a památných stromů AOPK ČR v letech 2000-2002. V tomto článku předkládáme přehled vybraných mikroskopických a dřevokazných hub, které jsme zjistili na dřevinách mimo chráněná území.

Druhy jsou v následujícím přehledu uvedeny ve vyšších taxonomických skupinách (*Ascomycotina*, anamorfní houby, *Basidiomycotina*) a v rámci těchto skupin jsou druhy dále seřazeny abecedně. U každého druhu je uveden hostitel, lokalita a datum sběru. U některých dřevokazných hub jsou uvedeny i bližší okolnosti nálezu (mikrolokalita, lokalizace na stromě, počet napadených jedinců aj.). Položky a kmeny uložené do herbáře nebo sbírky jsou v přehledu označeny znaménkem „*“.

Pleomorfní taxony jsou vždy uváděny pod jménem holomorfy. Pokud byla zjištěna pouze anamorfa, je uvedeno její jméno za jménem holomorfy. Pokud byla

zjištěna obě stadia, jsou jejich jména oddělena znaménkem plus. Jména hub a autorské zkratky jsou (kromě několika výjimek) uváděny v souhlasu s Index Fungorum (<http://www.indexfungorum.org>). Druhy byly určovány podle publikací Barr 1978, Braun 1995, Ellis 1971, Ellis 1976, Ellis et Ellis 1997, Ju et al. 1998, Kotlaba 1984, Sutton 1980, Urban 1958, Verkley 1999 a podle delší řady prací drobnějšího rozsahu.

Ascomycotina

Apiognomonium quercina (Kleb.) Höhn., *Gloeosporium quercinum* Westend.

Quercus robur, Chrtníč, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002*; silnice z Dubé na Nový Bernštejn, okr. Česká Lípa, 11.7.2001*

Apiognomonium tiliae (Rehm) Höhn., *Gloeosporium tiliae* Oudem.

Tilia cordata, Komořany, Praha 12, 11.6.2001*; Otavožaty, k.ú. Senožaty, okr. Pelhřimov, 7.6.2001*; Rakovník, poblíž náměstí, 13.6.2001*; Veltrusy, park, okr. Mělník, 29.5.2001*; Chrtníč, okr. Žďár. n. Sáz., 20.6.2002*; Jemnice, okr. Třebíč, 22.6.2001; Břežské, okr. Žďár nad Sázavou, 27.6.2001; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou, 10.7.2001; Cheb, 25.7.2001; Nechranická přehrada, severní břeh nádrže, okr. Chomutov, 7.2001; Louny, Riegrova ul., 26.9.2001

Apiognomonium veneta (Sacc. et Speg.) Höhn., *Discula platani* (Peck) Sacc.

Platanus hispanica, Praha 4, Lysolaje, 3.8.2001*; Chomutov, 25.7.2002*; Letenské sady, Praha 7, 2000, 2001, 2002; Chomutov, 25.7.2002

Ascocoryne sarcoides (Jacq.) J.W. Groves et D.E. Wilson

Fagus sylvatica, vrch Vinička, okr. Lovosice, na řezných plochách pařezů, 18.11.2000

Biscogniauxia marginata (Fr.) Pouzar

Sorbus aucuparia, Praha 10, Slunečná ul., 11.2001*

Colpoma quercinum (Pers.) Wallr. + *Conostroma didymum* (Fautrey et Roum.) Moesz

Quercus robur, polesí Radějov, okr. Hodonín, 15.3.2002*

Cryptodiaporthe populea (Sacc.) Butin + *Discosporium populeum* (Sacc.) Sutton

Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*; býv. VVP Milovice-Mladá, okr. Nymburk, 10.3.2001*; *Populus nigra*, Hoštka, okr. Litoměřice, 28.5.2002*; Stará Lípa, okr. Česká Lípa, 13.6.2002*; Dolní Libchava, okr. Česká Lípa, 3.6.2002; Česká Lípa, 17.5.2002; Stružnice, okr. Česká Lípa, 3.6.2002; Cvikov, okr. Česká Lípa, 21.5.2002; Kunratice, okr. Česká Lípa, 21.5.2002; Krompach, okr. Česká Lípa, 21.5.2002; Kosmonosy, okr. Mladá Boleslav, 25.4.2002

Cryptosphaeria lignyota (Fr.) Auersw.

Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*

- Cucurbitaria elongata* (Fr.) Grev., *Camarosporium* sp.
Robinia pseudoacacia, býv. VVP Milovice-Mladá, okr. Nymburk, 10.3.2001*
- Dermea ariae* (Pers.) Tul. et C.Tul. ex P. Karst., *Foveostroma* sp.
Sorbus aucuparia, Rychnov, okr. Jablonec n. Nisou, 18.10.2002*
- Desmazierella acicola* Lib.
Pinus strobus, Cvikov, okres Česká Lípa, 17.8.2000
- Diaporthe impulsula* (Cooke et Peck) Sacc., *Phomopsis* sp.
Sorbus aucuparia, Smíchov, Praha 5, 10.2000*, Rychnov, okr. Jablonec n. Nisou, 18.10.2002*
- Diatrypella favacea* (Fr.) Ces. et De Not.
Betula pendula, Praha 7, Kamenická ul., 4.5.2001*
- Diatrypella quercina* (Pers.) Nitschke
Quercus robur, Chrtníč, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002*
- Diplocarpon mespili* (Sorauer) B. Sutton, *Entomosporium mespili* (DC.) Sacc.
Crataegus sp., Krupná ul., Praha 12, 31.7.2002*
- Ditopella ditopa* (Fr.) Höhn.
Alnus glutinosa, Karlovy Vary - Dvory, Chodovský potok, 5.2.2001*
- Eudarlucia* cf. *caricis* (Biv.) O.E. Erikss., *Sphaerellopsis* cf. *filum* (Biv.) B. Sutton
uredia *Melampsora laricis-populina* na *P. nigra*, Dolany, okr. Praha-západ, 8.9.2001*
- Eupenicillium javanicum* (J.F.H. Beyma) Stolk et D.B. Scott
Alnus glutinosa, Karlovy Vary, Chodovský potok, 2.2001*
- Gnomonia leptostyla* (Fr.) Ces. et De Not., *Marssonina* sp.
Juglans regia., Brno, 23.8.2001
- Guignardia aesculi* (Peck) V.B. Stewart, *Phyllosticta sphaeropsoides* Ellis et Everh.
Aesculus hippocastanum, Úsobí, okr. Havlíčkův Brod, 24.6.2002
- Hypoxylon deustum* (Hoffm.) Grev.
Aesculus hippocastanum, Osov, u kostela, okr. Beroun, 14.5.2001
- Leptosphaeria coniothyrium* (Fuckel) Sacc., *Coniothyrium fuckelii* Sacc.*
Tilia cordata, Nechranice, severní břeh nádrže, okr. Chomutov, 7.2001
- Leucostoma massarianum* (De Not.) Höhn. + *Leucocytophora massariana* (Sacc.) Z. Urb.
Sorbus aucuparia, Praha 10, Slunečná ul., 11.2001*
- Leucostoma niveum* (Hoffm.) Höhn., *Cytospora nivea* (Hoffm.) Sacc.
Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*;
býv. VVP Milovice-Mladá, okr. Nymburk, 10.3.2001*
P. tremula, Středokluky, okr. Praha -západ, 19.5.2002*

- Leucostoma persoonii* (Nitschke) Höhn. *Cytospora rubescens* Fr.
Sorbus aucuparia, Česká Lípa, sídliště Špičák, 17.6.2002*; Rychnov, okr.
Jablonec n. Nisou, 18.10.2002*; Praha 5, Smíchov, 10.2000*
- Massaria holoschista* (Berk. et Broome) Cooke, *Prosthemium stellare* Riess
Alnus glutinosa, Karlovy Vary - Dvory, Chodovský potok, 5.2.2001*
- Melanomma pulvis-pyrius* (Pers.) Fuckel
Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*
- Microsphaera alphitoides* Griffon et Maubl.
Quercus robur, Chrtníč, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002; Krásné Březno, okr.
Ústí n. Labem, 1.8.2000*; Praha 4, Záběhlice, 16.5.2001
- Nectria cinnabarina* (Tode) Fr., *Tubercularia vulgaris* Tode
Acer platanoides, Praha 20, Letňany, 23.10.2002
Aesculus hippocastanum, Praha 6, 6.9.2001*
Tilia cordata, Cheb, 25.7.2001
- Nectria magnusiana* Rehm, *Dendrodochium epistroma* Höhn.
stromata *Diatrypella* cf. *favacea*, *Betula pendula*, Praha 7, 5.2001*
- Nectria purtonii* (Grev.) Berk. + *Fusarium* sp.
stromata *Discosporium populeum*, *Populus nigra*, Panenský potok, Velký
Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*
- Ophiostoma quercii* (Georgev.) Nannf. + *Pesotum* sp. + *Sporothrix* sp.
Quercus robur, polesí Radějov, okr. Hodonín, 15.3.2002
- Ophiovalsa suffusa* (Fr.) Petr., *Disculina vulgaris* (Fr.) B. Sutton
Alnus glutinosa, Karlovy Vary - Dvory, Chodovský potok, 5.2.2001*; Ústí n.
L., 22.5.2002; Ústí n. L., 6.2002*
- Pezicula cinnamomea* (DC.) Sacc. + *Cryptosporiopsis grisea* (Pers.) Petr.
Salix fragilis, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*
- Pezicula sporulosa* Verkley, *Cryptosporiopsis quercina* Petr.
Quercus robur, Chrtníč, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002*
- Phyllactinia fraxini* (DC.) Homma
Fraxinus excelsior, Poděbrady, 2.10.2002
- Pseudovalsa lanciformis* (Fr.) Ces. et De Not. + *Coryneum brachyurum* Link
Betula pendula, Havlíčkův Brod, 10.9.2002
- Pseudovalsa umbonata* (Tul.) Sacc., *Melanconis umbonata* Tul.
Quercus robur, park Libosad u Jičína, okr. Jičín, 17.10.2000*
- Rhytisma salicinum* (Pers.) Fr., *Melasmia* sp.
Salix sp., Nechranice, severní břeh nádrže, okr. Chomutov, 13.7.2001

Sawadea bicornis (Wallr.:Fr.) Homma

Acer platanoides, Louny, Riegrova ul., 26.9.2001*; Jindřichův Hradec,
12.11.2002*

Sphaerognomonia carpineae (Fr.) Potebnia, *Monostichella robergei* (Desm.) Höhn.

Carpinus betulus, Odry, okr. Nový Jičín, 13.9.2001*

Sydowia polyspora (Bref. et Tavel) E. Müll., *Sclerophoma pityophila* (Corda) Höhn.

Pinus mugo, Bukovník, okr. Klatovy, 15.4.2002*

P. pinea, Hořín, okr. Mělník, 18.1.2002

P. strobus, Česká Lípa, poblíž sídliště Střelnice, 3.6.2002*

Talaromyces flavus (Klöcker) Samson et Stolck

Alnus glutinosa, Karlovy Vary-Dvory, Chodovský potok, 5.2.2001*

Valsa ambiens (Pers.) Fr.

Alnus glutinosa, Karlovy Vary-Dvory, Chodovský potok, 5.2.2001

Valsa ceratosperma (Tode) Maire + *Cytospora* sp.

Populus nigra, větve býv. VVP Milovice-Mladá, okr. Nymburk, 10.3.2001*

Valsa cf. *ceratosperma* (Tode) Maire

Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*

Valsa cf. *coronata* (Hoffm.) Fr. + *Cytospora* sp.

Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*

Valsa friesii (Duby) Fuckel, *Cytospora pinastri* Fr.

Abies concolor, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín, 28.5.2001*

Pinus strobus, Cvikov, 17.8.2000

Valsa sordida Nitschke, *Cytospora chryosperma* (Pers.) Fr.

Populus nigra, Stružnice, okr. Česká Lípa, 3.6.2002

P. sp., Zaječice, okr. Chomutov, 31.10.2002

Venturia populina (Vuill.) Fabric., *Pollaccia elegans* Servazzi

Populus nigra, Dolní Libchava, okr. Česká Lípa, 3.6.2002; Stružnice, okr.

Česká Lípa, 3.6.2002; Česká Lípa, 21.5.2002; Cvikov, okr. Česká Lípa,

21.5.2002; Kunratice, okr. Liberec, 21.5.2002; Svor, okr. Česká Lípa,

21.5.2002; *Populus. sp.*, Habry, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002*

Anamorfní houby

Acremoniella atra (Corda) Sacc.

Fraxinus excelsior, Tišice, okr. Mělník, 16.10.2002

Ulmus sp., Rousínov, okr. Vyškov, 23.3.2001

Acrospira mirabilis Berk. et Broome

Populus nigra, Svor, okr. Česká Lípa, 21.5.2002

- Asteroma microspermum* (Peck) B. Sutton
Betula pendula, Havlíčkův Brod, poblíž SŠ stavební, 10.9.2002*
- Camarosporium propinquum* (Sacc.) Sacc.
Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*
- Camarosporium* sp.
Sorbus aucuparia, Praha 10, Slunečná ul., 11.2001*
- Chaetopsis grisea* (Ehrenb.) Sacc.
Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 31.1.2001*
- Diplodina acerina* (Pass.) B. Sutton
Acer platanoides, Jindřichův Hradec, náměstí, 12.11.2002*; Bruntál, 13.7.2001*
- Discosia* sp.
Aesculus hippocastanum, Úsobí, okres Havlíčkův Brod, 24.6.2002*
- Gloeosporidina moravica* Petr.
Quercus robur, Chrtň, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002*
- Graphium penicillioides* Corda
Populus nigra, Panenský potok, Velký Valtinov, okr. Česká Lípa, 1.2001*
- Kabatiella apocrypta* (Ellis et Everh.) Arx
Acer platanoides, Louny, Riegrova ul., 26.9.2001*
- Kabatiella* cf. *apocrypta* (Ellis et Everh.) Arx
Betula pendula, revír Poustevna, Lipová, okr. Děčín, 7.6.2001*; *Populus nigra*, Cvikov, okr. Česká Lípa, 21.5.2002; *Populus* sp., Habry, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002; *Quercus robur*, silnice z Dubé na Nový Bernštejn, okr. Česká Lípa, 11.7.2001; Chrtň, okr. Havlíčkův Brod, 20.6.2002; *Sorbus aucuparia*, Česká Lípa, 3.6.2002
- Libertella faginea* Desm.
Fagus sylvatica, Děčín, 25.8.2000*; Průhonice, park, okr. Praha - západ, 29.6.2001*
- Microsphaeropsis olivacea* (Bonord.) Höhn.
Sorbus aucuparia, Česká Lípa, sídliště Špičák, 3.6.2002*
- Myrothecium verrucaria* (Alb. et Schwein.) Ditmar
Robinia hybrid Casque Rouge, Cheb, 11.9.2002*
- Myxocyclus polycystis* (Berk. et Broome) Sacc.
Betula pendula, Havlíčkův Brod, 10.9.2002*
- Pestalotiopsis funerea* (Desm.) Steyaert
Taxus baccata, Tábor, botanická zahrada, 12.7.2002*; Řevnice, hřbitov, okr. Praha -západ, 16.7.02

Phialophora cyclaminis J.F.H. Beyma

Alnus glutinosa, Karlovy Vary, Chodovský potok, 2.2001*

Phialophora cf. *fastigiata* (Lagerb. et Melin) Conant

Tilia cordata, Polesí, okr. Děčín, 1.2001*

Phialophora melinii (Nannf.) Conant

Alnus glutinosa, Karlovy Vary, Chodovský potok, 2.2001*

Periconia byssoides Pers.

Juglans regia, Brno, 23.8.2001*

Phomopsis cf. *oblonga* (Desm.) Traverso

Ulmus sp., Kopřivnice, okr. Nový Jičín, 13.9.2001*

Phyllosticta spinarum (Died.) Nag Raj et M. Morelet

Taxus baccata, Pelhřimov, 22.6.2001*

Stigmina sp.

Betula pendula, revír Poustevna, Lipová, okr. Děčín, 7.6.2001*

(pokračování)

OSOBNÍ

ODEŠEL MYKOLOG ZDENĚK KLUZÁK (1926-2003)

František K o t l a b a

Uprostřed suchého, horkého a na houby neobyčejně chudého léta roku 2003 zemřel 18.7. v Českých Budějovicích ve věku 77 let člen obou našich mykologických společností, výborný mykolog a popularizátor houbařství, promováný pedagog Zdeněk Kluzák.

Narodil se 24.7.1926 v jihočeském Milevsku, obecnou a měšťanskou školu absolvoval v Bernarticích a roku 1946 maturoval na Vyšší rolnické škole v Táboře. Po nedokončeném studiu na Vysoké škole zemědělského a lesního inženýrství v Praze a prezenční vojenské službě se stal středoškolským učitelem (profesorem) biologie a chemie na Rolnické, později Střední zemědělské technické škole v Českých Budějovicích. Tamtéž vystudoval při zaměstnání pedagogickou fakultu, kde promoval roku 1960. V roce 1975 ale přestal vyučovat, neboť se stal pracovníkem a vedoucím přírodovědného oddělení Jihočeského muzea v Českých Budějovicích; tam byl zaměstnán jako mykolog až do svého odchodu do penze roku 1990.

Naší mykologické veřejnosti není asi běžně známo, že místo mykologa v Jihočeském muzeu bylo zřízeno roku 1974 právě z podnětu Z. Kluzáka jako předsedy mykologického klubu tehdejšího Domu kultury ROH (byl jím od roku 1965), a to konkrétně pro RNDr. Růženu Podlahovou, CSc. Ta se však provdala a po roce odešla za manželem dr. O. Hilberem do Německa, kde bohužel roku 1987 jako teprve 40letá zemřela; její pozici pak zaujal Z. Kluzák. Ten již předtím pilně organizoval v různých městech jižních Čech mykologické kroužky a pořádal nejen četné houbařské exkurze, ale také výstavy hub (hlavně v Českých Budějovicích), na nichž určoval donesené houby a podával k nim výklad. Kromě několika stovek mykologických přednášek měl v jihočeském regionálním rozhlase celkem 208 relací o houbách a udělal 203 expertiz týkajících se výskytu dřevokazných hub v různých stavbách. Byl rovněž autorem několika mykologických expozic na zemědělské výstavě Země živitelka, při Jihočeském muzeu zřídil hojně navštěvovanou houbařskou poradnu a organizačně se velmi angažoval při mykologických dnech (1971, 1976) i při VII. Celostátní mykologické konferenci (1982).

K největším zásluhám Z. Kluzáka patří, že z jeho iniciativy bylo zřízeno vůbec poprvé systematizované místo mykologa v Jihočeském muzeu (tehdy jako v jediném krajském muzeu u nás), dále pak založení mykologického herbáře v tomto muzeu (jen tam jsou u nás sušené plodnice hub uchovávány v Katonových krabičkách, takže u křehkých druhů nedochází při jejich studiu k poškozování), a pro Jihočeské muzeum i získání bohatého souboru 740 věrných modelů hub PhMr. Karla Voneše z Měřína. Nemalou zásluhou Kluzákovou bylo zorganizování mykofloristického výzkumu jižních Čech, na němž měl sám lví podíl, a jehož výsledky postupně uveřejňoval v různých časopisech, zejména ve Sborníku Jihočeského muzea v Čes. Budějovicích, Přírodní vědy, jejichž odpovědným redaktorem byl po 10 let (1978-1987), a pak až do roku 2002 zůstal členem redakční rady. Ve výzkumu hub se zaměřil hlavně na lupenaté a hříbovité houby (popsal i nový druh hříbu z příbuzenstva hříbu borového, *Boletus vinosulus* Kluzák 1992), ale i na břichatky (např. poprvé u nás zjistil psivku *Mutinus ravenelii* a ocasník *Lysurus gardneri* a dlouhodobě sledoval šíření květnatce *Anthurus archeri* u nás).

Kromě velkého množství článků (jen do novin jich napsal 710) je jeho nejrozsáhlejší prací (374 stran) pěkná kniha Poznáváme houby (spolu s M. Smotlachou a barevnými fotografiemi M. a J. Erhartových), která vyšla roku 1985 a kterou mám i s jeho věnováním. Sám si ovšem nejvíce zakládal na svém Houbařově roku, což byly původně zajímavé fejetony, otiskované na pokračování roku 1976 v páteční příloze novin Jihočeská pravda; samostatně pak vyšly brožované roku 1991 a značně upravené roku 2003 v knize (již spoluinicioval) Houby, česká encyklopedie (str. 392-435, s jeho portrétem; tamtéž napsal ještě kapitolku Vítejte v říši hub a Jedovaté houby). Houbařův

rok vyšel zároveň samostatně v roce 2003 pod pozměněným názvem Houbařem po celý rok, v němž oproti předešlým omezil houbařskou sezónu na duben až listopad.

Seznam mykologických prací Z. Kluzáka do poloviny roku 1986 a životopis uveřejnil Kotlaba (1986a); další biografické články napsali Beran (1996), Bícha (1986), Kotlaba (1986b), Nečásek (1986) a Papoušek (2003).

Jak patrně, byl život Z. Kluzáka bohatě naplněn všestrannou činností (což vyvrací jeho vlastní okřídlené tvrzení, že je v podstatě "líný" člověk). Za svou činnost v mykologii obdržel již v roce 1987 čestné členství Čs. mykologické společnosti s právem nosit odznak Zlatý *Cantharellus* a roku 1988 čestné uznání Čs. vědecké společnosti pro mykologii při ČSAV.

Při zamyšlení nad životem Zdeňka Kluzáka můžeme konstatovat, že zanechal v české mykologii výraznou stopu, neboť přispěl značnou měrou k lepšímu poznání a zejména rozšíření mnoha druhů našich hub, především pak v Jihočeském kraji. Nebude však zapomenut nejen jako mykolog a houbař, ale také jako dobrý a přátelský člověk s pozoruhodnou životní filozofií.

L i t e r a t u r a

Beran M. (1996): Sedmdesát let Zdeňka Kluzáka. - Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy 36: 108-109.

Bícha V. (1986): Jubilea prof. Zdeňka Kluzáka. - Mykol. Sbor. 63: 86-87.

Kotlaba F. (1986a): Šedesát let Zdeňka Kluzáka. - Čes. Mykol. 40: 247-250.

Kotlaba F. (1986b): Zdeněk Kluzák šedesátiletý. - Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy 26: 51-52.

Nečásek J. (1986): K šedesátinám prof. Zdeňka Kluzáka. - Mykol. Listy no. 23: 17-18.

Papoušek T. (2003): Mykolog Zdeněk Kluzák. - In: Houby, česká encyklopedie, str. 392.

František K o t l a b a : Mycologist Zdeněk Kluzák (1926-2003) passed away

RECENZE

P. Stamets: Halucinogenní houby světa. Z angličtiny přeložil Jiří Mlíkovský. Volvox Globator Praha, 1996, 192 str., cena 399,- Kč, ISBN 80-7207-394-X

Opožděná, ale potřebná recenze. V dnešní době, kdy se vzrůstá bezstarostné užívání nejrůznějších drog, je třeba na objevení se takovéto knihy na našem trhu

upozornit. I když, jak se ukáže dále, užívání těchto hub nepotlačující, ale naopak podporující.

Na knihu je možné se podívat z dvojího hlediska. Čistě mykologického a obecně kulturního. Z mykologického pohledu je to dobře napsaná a sestavená kniha, která se týká hlavně lysohlávek (*Psilocybe*), mezi které počítá autor v duchu názoru Holandřana Noordeloose i límcovky (*Stropharia*), a kropenatců (*Panaeolus*). Z dalších halucinogenních hub uvádí některé čepičatky (*Conocybe*), šupinovky (*Gymnopilus*), vláknice (*Inocybe*) a štitovku vrbovou (*Pluteus salicinus*). O každém druhu jsou všechny žádané náležitosti. Je relativně dobře popsán, včetně mikroskopických znaků a uvedeno je jeho rozšíření. Zde je vzhledem k zeměpisné odlišnosti podchyceného území asi největší zádrhel. Nestačí pouhý překlad, ale vše by potřebovalo doplnit údaji o případném podrobném výskytu v Evropě či u nás. Tuto část uvádí pěkný klíč v duchu původních knih Veselého, kde se vychází z barvy výtrusů. V tomto případě se týká hub tmavovýtrusých. A vůbec, tento jakoby méně “vědecký” způsob není nic špatného a určitě dobře pomůže zájemcům si se svými nálezy snáze poradit. A vyvarovat se nebezpečí záměn, na což autor myslí zvláště. V knize jsou též kapitoly o celkové ekologii a rozšíření halucinogenních hub a popsány jejich biotopy rozdělené do šesti skupin.

A nyní k té obecně kulturní části. Je v ní přirozeně nejvíce o aztéckém *teonanacatl*, “mase bohů” neboli *Psilocybe mexicana*, ale také i o africké *tamu*, “houbě vědění”. O obřadech uctívajících a zvyvajících lysohlávkou, stejně jako pozdější ničivé činnosti španělských misionářů, kteří toto “modlářství” tvrdě potlačovali. Je tam přesná citace i Wassonova článku v *Lifu* (13. května 1957, “Hledání magické houby”), který vlastně objeveně upozornil na lysohlávky a vyvolal “houbařskou” turistiku do Mexika. Úsměvně působí autorova představa, jak se dají lysohlávky šířit tím, že si dáme jejich plodnice na klobouk a tím podporujeme roznášení jejich výtrusů. Dokládá tento názor tím, že tam kde byli sběrači lysohlávek s houbami dopraveni na komisařství, je možné je tam později v okolí těchto stanic nacházet! Ostatně v tomto směru je zde uvedena např. příhoda, kdy byli přívrženci těchto hub sebráni a na konec souzeni, ne však za sběr omamných drog, ale za to, že vstupovali při sběru na cizí majetek. Absurdita není přítomna jen u našich soudů. (V době sepisování této recenze se nám podařilo zjistit, zda sběr a užívání lysohlávek u nás, není již nějak právně podchyceno.) Při četbě těchto částí je zřejmé, že autor je nadšeným obdivovatelem a přímo oduševnělým milovníkem lysohlávek. Že je sám také užívá a podporuje v tom další. Popisuje zažívané, úžasné pocity, ale počíná si při tom velice slušně a opravdově. Je si vědom, že to nemusí působit na každého stejně, že tu mohou u někoho hrozit jistá nebezpečí pro jeho duši, (včetně ale nebezpečí možných záměn s houbami jevodatými) a vše podává obezřele. Zůstává ale stále fanda propadlý lysohlávkovému kouzlu.

Jinak Paul Stamets přes svoje houbové nadšení neztratil podnikatelský čich a má rodinný podnik nazvaný FUNGI PERFECTI, ve kterém nabízí nejrůznější zboží související z houbami. Nejen knihy, které napsal, ale i pěstitelské násady a recepty a mezi jiným také - léčiva získaná z hub! V kapslích, ve výtažcích, ba i houbové čaje. No nic...

Kniha má obsáhlý seznam citované literatury, rejstřík českých a latinských jmen a rozsáhlou barevnou přílohu s vyobrazeními jak lysohlávek, tak i některých kultovních předmětů a dokonce i záběry na ty roznašečky výtrusů s lysohlávkami na klobouku. Pokud nebudeme ke knize přistupovat jako k vědecké publikaci a smíříme se s mnoha drobnými nepřesnostmi, smíříme se tím, že překladatel neznal mnohé odborné termíny, resp.s odbornou terminologií se příliš nezabývá ani Paul Stamets, budeme spokojeni a je dobře, že tato kniha u nás vyšla .

Josef Chalupek

ZPRÁVY O AKCÍCH

SETKÁNÍ MLADÝCH MYKOLOGŮ NA TŘEBOŇSKU. Letošní, v pořadí již čtvrté setkání mladých mykologů se uskutečnilo ve dnech 16.-19.10.2003 v CHKO Třeboňsko na terénní stanici Hajnice v Zadním lese. Organizaci celé akce vzali na svá bedra D.Novotný (VÚRV), J.Holec (NM Praha) a M.Tomšovský (MBÚ AV). Dalšími účastníky byli : M. Kolařík, O. Koukol, J. Remešová, T. Sumíková, L. Zelený, M. Šilhánová, M. Tůmová (PřF UK), S. Adamčík, V. Kučera (Botanický ústav SAV) J. Červenka, S. Ripková (PriF UK Bratislava), M. Beran (Jihočeské muzeum), R. Dvořáková (Jihomoravské muzeum), M. Suková (NM Praha), D. Dvořák (Brno), M.Vašutová (PdF UP), D. Fainová, J. Kout, T. Zíbar (Bf JčU) a G. Koller (amatérský mykolog z Rakouska).

Hlavní náplní setkání byly dvě celodenní exkurze, následná determinace nalezených druhů a samozřejmě vzájemně předávání odborných zkušeností. Někteří nedočkavci sbírali houby již kolem příjezdové lesní cesty a stačili prozkoumat i terén v okolí stanice. Nalezené houby byly určeny přímo v terénu, problematičtější druhy pak mikroskopickými technikami na stanici. Večer byly určené druhy oddemonstrovány. Komentář zahrnoval nejen hlavní znaky, ale i zajímavosti z oblasti ekologie a rozšíření. První celodenní exkurze směřovala na hráz Starého jezera. Druhá byla naplánována do PR Fabián. Přestože letošní rok byl vzhledem k extrémnímu suchu pro houby (a tudíž i pro mykology) nepříznivý, počet nalezených druhů byl velký. Svůj podíl na tom jistě má rozmanitost biotopů, které jsme navštívili (rašeliniště, podmáčené olšiny, porosty dubů na hrázi, smíšený les v PR Fabián). PR Fabián byla díky svému pralesovitému

charakteru s množstvím padlých kmenů bohatá zejména na dřevní bazidiomycety. Na své si zde přišli i mikromycetologové specializující se na dřevní ascomycety a hyfomycety. Večer následovala determinace za pomoci mikroskopů a rozmanité určovací literatury. Vše bylo zpestřeno promítáním diapositivů a ukázkami digitálních prezentací. Do pozdních večerních, častěji do brzkých ranních hodin probíhala družná diskuze nejen na mykologická témata.

Z našeho pohledu začínajících studentů mykologie byla celá akce určitě velkým přínosem. Možnost seznámit se se zkušenějšími kolegy přímo v terénu nám rozšířila obzory nejen o obrovské diverzitě hub, ale i o mykologii jako vědě. Organizátory jistě může těšit i mezinárodní účast. Nezbyvá než si přát, aby se i příští ročník vydařil příjmenším tak příjemně jako ten letošní.

Milena T ů m o v á a Marie Š i l h á n o v á

* * *

TÝDEN MYKOLOGICKÝCH EXKURZÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH. Ve dnech 22.-28. září 2003 se ve Frymburku konala mykologická akce nazvaná "Týden mykologických exkurzí v jižních Čechách". V jistém ohledu šlo o přelomovou akci, jaká dosud u nás nikdy nebyla pořádána – jednalo se o mezinárodní pracovní a terénní setkání.

Organizátoři - Mgr. Miroslav Beran z Jihočeského muzea v Č. Budějovicích, Ing. Petr Balda ze Správy CHKO Šumava spolu s MUDr. Alexandrem Jegorovem CSc. z Č. Krumlova - pozvali nejen české mykology, kteří mají aktivní a hluboký zájem o určité skupiny makromycetů, ale také řadu zahraničních mykologů. Pro 58 účastníků z 5 států (ČR, Francie, Švýcarsko, Belgie, Rakousko) vybrali pro 5 dnů exkurzi atraktivní lokality slibující nevšední mykologické zážitky (Šumava: Boubínský prales, Velká Niva, Černý les; Novohradské hory: Pohořské rašeliniště, Žofinský prales, Lužnický vrch, Malonty - Hodonický potok, Pohorská Ves). Mimořádně, mezi zahraničními účastníky bylo i několik mykologů zvučných jmen, např. Annemieke Verbeke z Belgie (monografka rodu *Lactarius*) s manželem Rubenem Walleyem nebo rakouský mykolog Walter Jaklitsch, nyní pracující na rodě *Hypocrea*.

Situaci na exkurzích trochu zkomplikoval mykologicky katastrofální rok 2003 se svým extrémně suchým létem a podzimem, ale i tak si jistě každý účastník přišel na své. Na lokality se jezdilo auty, každý den vždy dvě skupiny aut na dvě různé lokality. Odjezd byl před devátou hodinou (na náměstí ve Frymburku vždy bylo velké pozdvižení, když se naše dvě kolony "formovaly") a návrat mezi druhou a třetí tak, aby bylo možné nasbírané houby zpracovat. Pak se některé z nich objevily i na výstavě hub na místní radnici a konala se i jejich demonstrace pro zájemce. Dva večery zaplnily kratší přednášky (Václav Dolanský, CEIS Šípek Č. Krumlov: Příroda Českokrumlovska; M. Beran: Pavučince podrodu *Dermocybe* nalezené v jižních Čechách) a předposlední den i vydařený společenský večer mistrně doprovázený bluegrassovou kapelou "Rumday"

vedenou Petrem Baldou, která rozproudila i některé seriózně vyhlížející zahraniční účastníky. Pro ně byla také zorganizována prohlídka Českého Krumlova a tamějšího pivovaru Eggenberg, v jehož restauraci pak společně povečeřeli.

Akce se velmi vydařila po odborné, organizační i společenské stránce, k čemuž přispělo i pěkné prostředí Frymburka (organizátorům vyšla vstříc frymburská radnice, zejména starosta Mgr. Otto Řezáč) a hlavně nasazení organizátorů, kterým patří velký dík!

Jan H o l e c

* * *

ČESKÁ VĚDECKÁ SPOLEČNOST PRO MYKOLOGII

zve všechny členy a zájemce na jarní cyklus přednášek v roce 2004, které se konají každé úterý od 17,00 hod v malé posluchárně (1. mezipatro) katedry botaniky přírodovědecké fakulty UK, Praha 2, Benátská 2

16. března RNDr. Alena Nováková, CSc.
Mikroskopické houby v jeskyních NP Slovenský kras
23. března Jan Holec, Dr.
Rod *Gymnopilus* ve střední Evropě
30. března Mgr. Markéta Suková
Mikromycety na dryádce (*Dryas octopetala*) v Karpatech
6. dubna RNDr. David Novotný, Ph.D.
Endofytické houby dřevin se zřetelem na endofyty dubů
13. dubna RNDr. Ladislav Homolka, CSc.
Uchovávání čistých kultur hub, zejména basidiomycetů
Po přednášce se koná valná hromada ČVSM.

Před přednáškami budou zájemcům určovány donesené houby

Výbor ČVSM

* * *

CYKLUS PŘEDNÁŠEK BRNĚNSKÉ POBOČKY ČVSM

Výbor brněnské pobočky České vědecké společnosti pro mykologii a botanické oddělení Moravského zemského muzea zvu všechny zájemce na přednáškový cyklus v roce 2004.

13. ledna 2004 Miloslav M a k o v e c (DDM Junior, Přírodovědecká stanice Kamenáčky, Brno):
Národní parky Kostariky a Panamy
27. ledna 2004 Ing. Jiří L e d e r e r (MÚ Frýdek-Místek):
Dřevokazné houby v parcích našich měst
10. února 2004 Doc. ing. Antonín B u č e k, CSc. (LF MZLU, Brno):
Sokotra – ostrov dračí krve
24. února 2004 Dr. Jan H o l e c (Národní muzeum, Praha):
Středoevropské druhy rodu *Gymnopilus* (šupinovka)
9. března 2004 Dalibor J a n d a (Ostrava):
Zajímavější houby lesů i luk
23. března 2004 Ing. Vu Than C o n g a Dr. ing. Libor J a n k o v s k ý (Ústav ochrany lesů MZLU Brno):
Pěstování hub ve Vietnamu

Přednášky doplněné diapositivy se konají vždy v úterý v 17,00 hod. v historickém sále Moravského zemského muzea v Brně (vstup z nádvoří muzea).

Za brněnskou pobočku ČVSM a botanické oddělení MZM

Vladimír A n t o n í n a Alois V á g n e r

ZPRÁVY Z VÝBORU ČVSM

ZÁPIS Z PORADY VÝBORU ČVSM 27. 11. 2003

Přítomni: J. Klán, V. Antonín, J. Holec, A. Lebeda; Z. Pouzar jako host.

Vydávání Mykologických listů

V čísle 87 bude vložena kandidátka pro volby nového výboru ČVSM s a pokyny členům k volbám. Výbor schválil zvýšení ceny 4 čísel ML pro nečleny ČVSM na 250 Kč (zvýšení bude platit od čísla 88 – od té doby účtovat 250,- Kč za 4 čísla: zajistí hospodář).

Vydávání Czech Mycology

Redakční rada CM se uskutečnila 27.11.2003 dopoledne. Projednala řadu provozních, odborných a koncepčních bodů (např. shánět více knižních recenzí, článků typu review, na internet dávat kromě názvů i abstrakty, hodnocení došlých článků, na jakém základě zamítat slabé články).

V roce 2003 už vyšly 2 dvojčísla CM (54/3-4: 23.5., 55/1-2: 23.7.) a ještě dvojčíslo 55/3-4 (v prosinci). Tím byl nastartován stav, kdy celý jeden ročník bude vycházet v jednom roce. Pro rok 2004 jsou plánována 2 dvojčísla, která by měla vyjít v červenci a v prosinci.

Je nedostatek článků: redakční rada by měla aktivně oslovovat autory.

Změny v ročníku 55: zavedeny pevnější termíny vycházení, zavedeno průběžné číslování všech stran (i křídových), zaveden souběh roku a ročníku, znovuzaveden systém autorských korektur (rozesílání jako pdf soubory)

Odsouhlasené novinky pro ročník 56 a další: v každém čísle se vzadu uvede seznam nově publikovaných taxonů a kombinací, na konci ročníku se uvede poděkování recenzentům (za ročník 55 to bude v čísle 1-2 ročníku 56), recenzenti by měli hodnotit i logickou stavbu článků, hostitele uvádět jednotně v celém článku (nestřídat latinu a angličtinu)

Rozšíření redakční rady o renomované zahraniční mykology; návrh oslovit vybrané mykology (např. P.S. Philips, P. Roberts, W. Gams atd.)

Knihovna

Knihovní komise seznámila výbor se stavem výměn. Novinky se budou dávat na internet souborně za celý rok. Problém nevracení výpůjček i po urgencích - odsouhlaseno vytvoření pokynů výboru pro knihovnici H. Matoušovou, že v takovém případě může dotyčnému pozastavit další zapůjčování literatury s odvoláním na tento pokyn. Nutno získat do knihovny nové časopisy: Mycena, Mycologia Bavarica.

Červený seznam hub (makromycetů) ČR

J. Holec informoval o průběhu projektu. Na základě zprávy dodané k 30.10.2003 na AOPK ČR získá společnost letos v prosinci 30 000 Kč na financování projektu. Bude použito na úhradu cestovného, drobného materiálu, některých prací atd. v první polovině roku 2004.

Hospodaření společnosti

Stále se nedaří dovybírat částky, které dluží členové společnosti, předplatitelé CM a ML.

Zažádáno o dotace na rok 2004: 90 000 Kč na CM, 7 000 Kč na ML.

Bylo navrženo zvýšit členské příspěvky od roku 2004 takto:

250 Kč: základní sazba

150 Kč: studenti SŠ, bakalářského a magisterského studia.

Návrh bude předložen k projednání valné hromadě, která bude svolána na jaro 2004.

Jarní cyklus přednášek 2004 v Praze a jarní cyklus přednášek v Brně

Pražské přednášky připraví J. Klán, který se bude zároveň snažit předem zjistit technické požadavky přednášejících a také situaci s obsazením poslucháren na katedře botaniky PřF UK. Přednášky v Brně připraví do konce roku 2003 A. Vágner a V. Antonín; proběhnou jako vždy v Moravském zemském muzeu.

Zapsal: Jan H o l e c

* * *

OZNÁMENÍ O KONÁNÍ VALNÉ HROMADY ČESKÉ VĚDECKÉ SPOLEČNOSTI PRO MYKOLOGII

- Datum konání: 13. dubna 2004
Místo konání: katedra botaniky PřF UK, Benátská 2, Praha 2
Čas: 17,00 hod
Program: Přednáška: RNDr. Ladislav Homolka, CSc. – Uchovávání čistých kultur hub, zejména basidiomycetů
1. Zpráva o činnosti ČVSM za období 2001-2003
 2. Hospodaření společnosti 2001-2003
 3. Zpráva o vydávání vědeckého časopisu *Czech Mycology*
 4. Zpráva o vydávání *Mykologických listů*
 5. Zpráva revizní komise o kontrole hospodaření
 6. Vyhlášení výsledků korespondenčních voleb do výboru společnosti a do revizní komise na období 2004-2006
 7. Různé

MYKOLOGICKÉ LISTY č. 87 – Časopis České vědecké společnosti pro mykologii, Praha. - Vycházejí 4x ročně v nepravidelných lhůtách a rozsahu. - Číslo sestavil a k tisku připravil dr. V. Antonín (Moravské zemské muzeum v Brně, botanické odd., Zelný trh 6, 659 37 Brno). Vyšlo v únoru 2004.

Redakční rada: dr. V. Antonín, CSc., dr. J. Holec, dr. F. Kotlaba, CSc. a prom. biol. Z. Pouzar, CSc.

Internetová adresa: www.natur.cuni.cz/cvsm/cestina.htm.

Administraci zajišťuje ČVSM, P.O. Box 106, 111 21 Praha 1 - sem, prosím, hlase veškeré změny adresy, objednávky a záležitosti týkající se předplatného. Předplatné na rok 2004 je pro členy ČVSM zahrnuto v členském příspěvku; pro nečleny činí 250,- Kč.

ISSN 1213-5887